Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 6. 2014, sp. zn. 24 Co 193/2014, ECLI:CZ:KSHK:2014:24.CO.193.2014.1

Číslo: 3/2015

Právní věta:

Člověka, který zcela postrádá rozpoznávací a ovládací složku svého jednání a který bez cizí pomoci není schopen jakéhokoliv právního jednání v žádné oblasti svého života, je možné omezit ve svéprávnosti tak, že nemůže samostatně právně jednat v žádných záležitostech s výjimkou běžných záležitostí každodenního života.

Běžnými záležitostmi každodenního života člověka omezeného ve svéprávnosti ve smyslu ustanovení § 64 o. z. jsou takové záležitosti, které se odvíjejí od kvality jeho běžného života s přihlédnutím ke všem jeho zvláštnostem.

Soud: Krajský soud v Hradci Králové

Datum rozhodnutí: 09.06.2014

Spisová značka: 24 Co 193/2014

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Způsobilost k právním úkonům

Předpisy: § 40 odst. 2 předpisu č. 292/2013Sb.
§ 55 předpisu č. 89/2012Sb.
§ 57 předpisu č. 89/2012Sb.
§ 64 předpisu č. 89/2012Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 19. 2. 2014 O k r e s n í s o u d v Trutnově rozhodl, že se Z. Z. omezuje ve svéprávnosti tak, že není schopna právních jednání v žádných záležitostech, s výjimkou běžných záležitostí každodenního života, a to na dobu tří let od právní moci rozsudku (výrok I), soud upouští od doručení rozhodnutí Z. Z. (výrok II), České republice se nepřiznává náhrada nákladů řízení (výrok III), žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV) a soud jmenuje opatrovníkem Z. Z. Obec H. Opatrovník je oprávněn zastupovat opatrovanku při právních jednáních v rozsahu omezení (výrok V).

Vyšel ze zjištění, že svobodná, bezdětná Z. Z. od září 2004 žije v Barevných domcích H. – příspěvkové

organizaci Královéhradeckého kraje poskytující pobytové sociální služby lidem s mentálním postižením, pobírá invalidní důchod. Její matka v květnu 2013 zemřela, se sestrou ani jiným příbuzným není posledních sedm let v žádném kontaktu. Nemluví (nerozvinula se u ní řeč), pouze vydává zvuky, ze kterých lze usuzovat na její spokojenost, či nespokojenost. Neumí číst, psát ani počítat, nezvládne podpis, je inkontinentní. Potřebuje stálou péči, pomoc a dohled jiné osoby.

Zvládne se sama najíst mixované stravy, vyhoví jednoduchým pokynům (např. „svlékni se“). V ostatním je odkázána na pomoc ošetřujícího personálu – zajištění stravy, hygieny, oblékání, lékařské péče apod. Není schopna jakékoliv samostatné činnosti. Navštěvuje speciální školu ve Dvoře Králové nad Labem, kde pracuje s kostkami – s dopomocí je přesunuje ze strany na stranu. Za dobu svého pobytu v zařízení (tj. devět let) se naučila donést si hrneček s tekutinou a odtáhnout židli. Ráda sleduje televizi, chodí na procházky a poslouchá zvuk vysavače. Od sociálních pracovníků dostává kapesné 100 Kč, aby jí nebylo líto, že si ostatní klienti zařízení kupují pochutiny. Funkci a smysl peněz nechápe.

Podle znaleckého posudku a výslechu znalce MUDr. A. D. trpí Z. Z. od narození duševní poruchou trvalého rázu spočívající v těžké mentální retardaci, v jejímž důsledku si není sama schopna vůbec zajišťovat své záležitosti. Následkem tohoto léčbou neovlivnitelného defektu intelektu jsou její rozpoznávací a ovládací vlastnosti omezené natolik, že je zcela neschopna jakéhokoliv právního jednání, a to ve všech oblastech života, nikoliv jen v oblasti dispozic s majetkem. Není totiž schopna projevit přání, pochopit svou situaci a mít na věc nějaký (jakýkoliv) názor. Nelze s ní navázat smysluplný kontakt, její osobnost je zcela nesamostatná, plně závislá na péči druhých osob, IQ se pohybuje odhadem kolem 20 bodů.

Po právní stránce okresní soud věc posuzoval dle § 55 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., tzv. nového občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (o. z.). Uzavřel, že vzhledem k velmi těžké a dlouhodobé duševní poruše Z. Z. je namístě ji omezit ve svéprávnosti při právním jednání ve všech oblastech života, vyjma běžných záležitostí každodenního života (§ 64 o. z.). Jen tím jí bude poskytnuta dostatečná ochrana, neboť není vůbec schopna rozpoznat a ovládnout své jednání (§ 55 a § 57 odst. 1 o. z.). Omezení svéprávnosti nelze nahradit mírnějším opatřením, např. zastoupením členem domácnosti (§ 49 o. z.), neboť členové její rodiny se o ni dlouhodobě vůbec nezajímají. Z tohoto důvodu jí pak jmenoval opatrovníka (§ 62 o. z.). Protože není schopna pochopit význam tohoto rozhodnutí, upustil u ní od jeho doručení (§ 189 o. s. ř.) a rozhodl o nákladech řízení a nákladech státu (§ 146 odst. 1 písm. a/, § 191 odst. 1 o. s. ř.).

Proti rozsudku podalo odvolání okresní státní zastupitelství. Nejprve namítalo, že výrok o omezení svéprávnosti není zcela určitý a proto nevykonatelný. Okresní soud jím nevymezil, v jakém konkrétním rozsahu Z. Z. omezuje ve svéprávnosti, neboť jen opsal citaci § 64 o. z. Není tak zřejmé, k jakému konkrétnímu právnímu jednání dle § 64 o. z. je Z. Z. schopna a k jakému již nikoliv.

Navrhlo, aby krajský soud napadený rozsudek ve výroku I změnil tak, že ji omezí ve svéprávnosti k právnímu jednání v hodnotě nad 200 Kč.

V doplnění odvolání krajské státní zastupitelství uvedlo, že s ohledem na poměry Z. Z. by zcela postačovalo, aby jí byl jen ustanoven opatrovník dle § 465 o. z., aniž by byla omezena ve svéprávnosti. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu totiž není schopna žádného právního jednání, a proto jí nemůže hrozit ani závažná újma. Navrhlo, aby krajský soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení jen k ustanovení opatrovníka.

Opatrovník ve vyjádření k odvolání uvedl, že omezení ve svéprávnosti k právnímu jednání v hodnotě nad 200 Kč zcela nevystihuje potřebu ochrany Z. Z. Je totiž třeba ji chránit i v jiných právních jednáních, která se netýkají jen majetku. Jinak by ale částka 100 až 200 Kč u právního jednání

týkajícího se majetku byla odpovídající, nadto za situace, kdy si Z. Z. bez pomoci jiné osoby stejně

není schopna cokoliv koupit.
Navrhovatel ve vyjádření k odvolání uvedl, že omezení Z. Z. ve svéprávnosti jen k právnímu jednání v hodnotě nad 200 Kč by bylo nedostatečné, neboť jinak by nebylo zřejmé, kdo je za ni oprávněn jednat na úřadech a vyřizovat jiné její záležitosti. Ona sama toho schopna není.

K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Krajský soud jako soud odvolací po zjištění, že odvolání je přípustné (§ 201 o. s. ř.), obsahuje všechny podstatné náležitosti (§ 205 o. s. ř.) a bylo podáno osobou oprávněnou a včas (§ 201 a § 204 o. s. ř.), projednal odvolání bez nařízení jednání, neboť s tím všichni účastníci souhlasili a odvolání bylo podáno jen z důvodu nesprávného právního posouzení věci okresním soudem (§ 214 odst. 3 o. s. ř.). Postupoval přitom podle občanského soudního řádu ve znění do 31. 12. 2013, neboť řízení bylo zahájeno dne 25. 4. 2013 (srov. přechodné ustanovení čl. II odst. 2 zákona č. 293/2013 Sb.). Přezkoumal napadený rozsudek i jemu předcházející řízení, aniž by byl vázán mezemi odvolání (§ 212 písm. a/ o. s. ř.) a přihlížel přitom i k důvodům, které nebyly v odvolání uplatněny (§ 212a odst. 1 o. s. ř.). Odvolání neshledal opodstatněné.

Krajský soud sdílí správné skutkové i právní úvahy okresního soudu, na základě kterých zejména Z. Z. omezil ve svéprávnosti. Pro stručnost zcela odkazuje na přiléhavé odůvodnění napadeného rozsudku, k jehož doplnění a k odvolacím námitkám státního zastupitelství dodává následující.

Okresní soud po právní stránce projednávanou věc správně posuzoval již jen dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (o. z.) účinného od 1. 1. 2014, a to s ohledem na jeho přechodné ustanovení § 3028 odst. 2.

Krajský soud předně souhlasí s okresním soudem v tom, že je namístě omezit Z. Z. ve svéprávnosti. Takové omezení je nepochybně v jejím zájmu, neboť trpí duševní poruchou, která není jen přechodná, a v důsledku ní není schopna žádného právního jednání (§ 57 odst. 1 o. z.). Pokud by nebyla omezena ve svéprávnosti, hrozila by jí závažná újma spočívající v hrozbě naprosté nemožnosti rozpoznat a ovládnout následky svého právního jednání (ať již ve formě konání či opomenutí konat) s jinými osobami, v naprosté nemožnosti uplatňovat či hájit svá práva před státními orgány, apod. (§ 55 odst. 2 o. z.). K ochraně jejich zájmů nepostačují ve smyslu § 55 odst. 2 o. z. mírnější a méně omezující opatření, např. nápomoc při rozhodování (§ 45 o. z.) nebo zastoupení členem domácnosti (§ 49 o. z.). Její rodina o ni totiž dlouhodobě nejeví žádný zájem a ona trpí natolik závažnou duševní poruchou, která vylučuje, aby jednala toliko s podporou jiné osoby.

Nejedná se o odvolatelem namítanou situaci, kdy by jí její zdravotní stav působil jen obtíže při správě jmění nebo hájení práv (§ 465 odst. 1, § 469 o. z.). Z. Z. není schopna žádného právního jednání, neboť neumí ani mluvit, číst, psát či počítat a kontakt s ní není možno smysluplně navázat. Za tohoto stavu u ní nelze hovořit o tom, že by měla jen obtíže při správě jmění nebo hájení práv. Naopak zjevně vůbec není schopna žádného právního jednání (srov. § 551 a násl. o. z. o zdánlivém právním jednání, k němuž se nepřihlíží). To je u ní naprosto vyloučeno, ona jej není schopna ani s obtížemi, nýbrž vůbec. Pak by nebylo přiléhavé jí ustanovit opatrovníka jen proto, že by jí její zdravotní stav působil obtíže při správě jmění nebo hájení práv. Ustanovit opatrovníka za tímto účelem dle § 469 o. z., resp. § 45 z. ř. s. soud může jen k návrhu člověka. To je ale v dané věci opět vyloučeno, neboť Z. Z. ani takový návrh není schopna sama učinit. Ustanovení § 469 odst. 2 o. z. navíc v tomto případě předpokládá, že opatrovník jedná zpravidla společně s opatrovancem, což je u Z. Z. rovněž vyloučeno, neboť ta se není schopna na svém právním jednání ani podílet. Konečně pokud by tento

opatrovník nemohl zjistit vůli opatrovance, musel by o jeho právním jednání za něj vždy rozhodovat soud (§ 469 odst. 2 o. z.). Jedná se tedy o odlišný případ, než u opatrovníka ustanovenému člověku omezenému ve svéprávnosti dle § 62 a § 465 o. z., který pokud není schopen zjistit názor opatrovance, postupuje podle jeho zájmů, aniž by bylo třeba zvláštního rozhodnutí soudu pro každé jednotlivé právní jednání (§ 467 odst. 1 o. z.). To by u Z. Z. bylo zjevně nepraktické.

Dále krajský soud považuje za správný i rozsah, v němž byla Z. Z. omezena ve svéprávnosti, tj. ve všech právních jednáních, vyjma běžných záležitostí každodenního života (§ 64 a § 581 o. z.).

Důvodem je, jak již bylo výše vysvětleno, že není schopna žádného právního jednání ani uplatňování či hájení svých práv před jinými osobami či státními orgány (pak je zjevně nepřiléhavá námitka odvolatele v tom, že by postačovalo její omezení toliko v rozsahu právního jednání v hodnotě nad 200 Kč). Je pravdou, že se zde jedná o limitní, maximální možné omezení ve svéprávnosti, které je však přiléhavé jejím poměrům a okolnostem projednávané věci. To ale nic nemění na tom, že Z. Z. může samostatně právně jednat v běžných záležitostech svého každodenního života. Konkrétní rozsah takového jednání nebylo možno v napadeném rozsudku blíže vymezit a postihnout, neboť se odvíjí právě od kvality jejího běžného, každodenního života s přihlédnutím ke všem jeho zvláštnostem a specifikům. Není proto vůbec vyloučeno, aby dostávala od opatrovníka, resp. s jeho souhlasem od sociálních pracovnic drobné finanční částky jako kapesné či na nákup sladkostí či jiné útraty dle svého vlastního uvážení. Zde se jedná právě o ony § 64 o. z. předvídané záležitosti, v nichž je Z. Z. nepochybně schopna právního jednání bez ohledu na jakékoliv omezení ve svéprávnosti, neboť jí při nich nehrozí nebezpečí žádné závažnější újmy. Výrok o omezení svéprávnosti je tudíž určitý i vykonatelný.

Se zřetelem k výše uvedenému krajský soud podle § 219 o. s. ř. napadený rozsudek potvrdil, neboť je ve výroku věcně správný.